

МІНІСТЕРСТВО ЗАХИСТУ ДОВКІЛЛЯ ТА ПРИРОДНИХ РЕСУРСІВ УКРАЇНИ

НАКАЗ

26 липня 2020 р.

Київ

№ 256

**Про затвердження Положення
про рекреаційну діяльність у межах
територій та об'єктів природно-
заповідного фонду України**

Відповідно до статей 7, 9, 14, 18 і 47 Закону України «Про природно-заповідний фонд України», підпункту 102 пункту 4 Положення про Міністерство захисту довкілля та природних ресурсів України, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 25 червня 2020 року № 614,
н а к а з у ю:

1. Затвердити Положення про рекреаційну діяльність у межах територій та об'єктів природно-заповідного фонду України, що додається.

2. Визнати таким, що втратив чинність, наказ Міністерства охорони навколишнього природного середовища України від 22 червня 2009 року № 330 «Про затвердження Положення про рекреаційну діяльність у межах територій та об'єктів природно-заповідного фонду України», зареєстрований у Міністерстві юстиції України 22 липня 2009 року за № 679/16695.

3. Департаменту природно-заповідного фонду та земельних ресурсів (Едуард АРУСТАМЯН) забезпечити подання цього наказу до Міністерства юстиції України на державну реєстрацію в установленому законодавством порядку.

4. Цей наказ набирає чинності з дня його офіційного опублікування.

5. Контроль за виконанням цього наказу покласти на заступника Міністра КРАСНОЛУЦЬКОГО Олександра.

Міністр

Руслан СТРИЛЕЦЬ

ЗАТВЕРДЖЕНО
Наказ Міністерства захисту
довкілля та природних ресурсів
України
26 липня 2022 року № 256

ПОЛОЖЕННЯ
про рекреаційну діяльність у межах територій та об'єктів природно-
заповідного фонду України

I. Загальні положення

1. У цьому Положенні терміни вжито у такому значенні:

договір про рекреаційну діяльність – договір, укладений установою природно-заповідного фонду (далі – ПЗФ) з суб'єктом рекреаційної діяльності про надання у межах спеціально відведеної рекреаційної ділянки рекреаційних послуг;

інші землекористувачі – установи, підприємства і організації, на землях яких знаходяться території та об'єкти ПЗФ, у тому числі і території ПЗФ, що входять до складу територій та об'єктів ПЗФ без вилучення земель із постійного користування, та які відповідають за додержання режиму територій та об'єктів ПЗФ;

кемпінг – спеціально відведене та обладнане місце в межах території або об'єкта ПЗФ, призначене для тимчасового розміщення (ночівлі) авто-, мото-, велотуристів з наметами, будиночками на колесах (трейлерами). Різновидом кемпінгів з властивим готелю рівнем сервісу є глемпінг;

оглядовий майданчик – обладнане місце в межах території або об'єкта ПЗФ, створене з метою забезпечення огляду рекреантами природних комплексів та об'єктів;

рекреант – фізична особа, яка тимчасово перебуває в межах території або об'єкта ПЗФ і відновлює свої розумові, духовні та фізичні сили;

рекреаційна ділянка – спеціально відведена ділянка в межах території та об'єкта ПЗФ, облаштована елементами рекреаційної інфраструктури для відпочинку та задоволення особистих потреб рекреантів;

рекреаційна діяльність – діяльність, що здійснюється з метою відновлення розумових, духовних і фізичних сил людей шляхом створення умов для їх загальнооздоровчого і пізнавального відпочинку;

рекреаційна інфраструктура – сукупність елементів облаштування і засобів організації для здійснення рекреаційної діяльності; елементи рекреаційної

інфраструктури можуть бути віднесені до таких типів призначення: торговельного, побутового, соціально-культурного чи іншого призначення;

рекреаційна послуга – послуга зі споживчими властивостями і собівартістю, що надається з метою задоволення потреб рекреантів;

рекреаційні ресурси – об'єкти, явища і процеси природного та антропогенного походження, які можуть бути використані для організації рекреаційної діяльності;

суб'єкти рекреаційної діяльності – юридичні особи та фізичні особи-підприємці, які відповідно до договорів про рекреаційну діяльність, укладених з установами ПЗФ та іншими землекористувачами, організують і здійснюють рекреаційну діяльність та надають рекреаційні послуги у межах спеціально відведених рекреаційних ділянок територій та об'єктів ПЗФ;

табір для відпочинку – спеціально облаштоване місце для тимчасового розміщення, ночівлі та відпочинку рекреантів у наметах;

туристичний маршрут – спеціально обладнаний шлях проходження туристів і рекреантів, що прокладається, маркується та облаштовується з метою демонстрації найбільш привабливих природних, оздоровчих, естетичних, історико-культурних та інших цінностей;

установа ПЗФ – біосферний заповідник, національний природний парк, регіональний ландшафтний парк, ботанічний сад, дендрологічний парк, зоологічний парк або парк-пам'ятка садово-паркового мистецтва, управління якою здійснюється спеціальною адміністрацією.

2. Це Положення визначає основні напрями і види рекреаційної діяльності, порядок організації рекреаційної діяльності та взаємодії установ ПЗФ та інших землекористувачів з суб'єктами рекреаційної діяльності.

3. Метою рекреаційної діяльності у межах територій та об'єктів ПЗФ є створення умов для відпочинку, оздоровлення та туризму в природних умовах з додержанням режиму охорони заповідних природних комплексів та об'єктів для відновлення розумових, духовних і фізичних сил людини.

4. Дія цього Положення поширюється на установи ПЗФ, інших землекористувачів, суб'єктів рекреаційної діяльності та рекреантів.

II. Основні напрями і види рекреаційної діяльності в межах територій та об'єктів ПЗФ

1. Основними напрямами рекреаційної діяльності у межах територій та об'єктів ПЗФ є:

створення умов для здійснення рекреаційної діяльності з додержанням режиму територій і об'єктів ПЗФ;

встановлення допустимих антропогенних (рекреаційних) навантажень на території і об'єкти ПЗФ;

організація та облаштування інформаційно-туристичних центрів, еколого-освітніх стежок, туристичних маршрутів, оглядових майданчиків, рекреаційних ділянок, кемпінгів, таборів для відпочинку;

поширення інформації рекламного та інформаційного змісту (оприлюднення у засобах масової інформації та на вебсайтах інформації про рекреаційні ресурси і послуги, а також про суб'єктів рекреаційної діяльності в межах ПЗФ та/або поруч з ними);

вивчення, узагальнення та впровадження кращого національного і закордонного досвіду і практики з організації рекреаційної діяльності;

формування в рекреантів і місцевих жителів культури оздоровлення, відпочинку та туризму на природі, бережливого та гуманного ставлення до природної і культурної спадщини.

2. Основними видами рекреаційної діяльності у межах територій та об'єктів ПЗФ є організація оздоровлення, відпочинку, любительського та спортивного рибальства, різних видів туризму: дитячого, молодіжного, сімейного, для осіб похилого віку, для осіб з інвалідністю, культурно-пізнавального, лікувально-оздоровчого, спортивного, релігійного, екологічного (зеленого), сільського, підводного, гірського, пригодницького, автомобільного, самодіяльного.

3. Відпочинок у межах території або об'єкту ПЗФ за тривалістю може бути короткостроковим та тривалим. У відведених місцях території або об'єкта ПЗФ можуть встановлюватися табори для відпочинку і кемпінги, облаштовуватися рекреаційні ділянки і оглядові майданчики, розміщатися трейлери.

4. Відпочинок за активністю може бути активним, пасивним, творчим або змішаним, з них:

активний відпочинок охоплює будь-які види відпочинку, що потребують активної фізичної роботи організму та пересування рекреанта територією відпочинку (пішохідний, велосипедний, з використанням інших типів транспортних засобів; на різних видах тварин; водний, враховуючи прогулянки на катамаранах, різних типах човнів, катерів і яхт, спуск гірською річкою на надувних плотах і човнах, катання на водних атракціонах, що буксируються; катання на лижах, у тому числі водних, і санках, сноукайтинг, сноубординг; водний слалом, каякінг, рафтинг, серфінг, віндсерфінг, кайтсерфінг, сапсерфінг, парасейлінг, вейкбординг; підводний з використанням аквалангів (дайвінг); лижний, зокрема гірськолижний; спортивні ігри та змагання; спелеотуризм; тролей; мотузяні стежки; парапланеризм, дельтапланеризм, балунінг та інші різновиди спортивного туризму);

пасивний відпочинок передбачає відсутність потреби у значних фізичних зусиллях та порівняно тривале перебування рекреанта на обмеженій території

(спостереження за природними явищами, процесами і об'єктами, дикими рослинами і тваринами, засмагання на пляжі, медитаційні практики, лікувально-оздоровчий туризм);

творчий відпочинок пов'язаний з використанням природних, естетичних, історико-культурних та інших цінностей територій та об'єктів ПЗФ для створення творів науки, літератури і мистецтв (фото-, відео-, кіно- та телевізійна зйомки, малювання на природі, культурно-пізнавальний туризм);

змішаний відпочинок є комбінацією активного і пасивного та/або творчого відпочинку (похід з наметами, засмагання, купання, любительське і спортивне рибальство, участь у арт-пікніках або фестивалях та інших тематичних культурних подіях, влаштування пікніків, екологічний (зелений), сільський, пригодницький та інші види туризму).

5. Відпочинок може бути загальнооздоровчим, науково-пізнавальним, культурно-пізнавальним або лікувально-оздоровчим, які можуть мати такі різновиди:

загальнооздоровчий відпочинок: пішохідні, лижні, водні прогулянки (подорожі), походи, оздоровчі практики;

науково-пізнавальний відпочинок: природничо-пізнавальні тренінги, походи еколого-освітніми стежками та туристичними маршрутами, спостереження за природними явищами та дикими рослинами і тваринами;

культурно-пізнавальний відпочинок: відвідування музеїв, історико-культурних і меморіальних комплексів та об'єктів;

лікувально-оздоровчий відпочинок: апітерапія, іпотерапія, водолікування (у тому числі бальнеотерапія), грязелікування (пелоїдотерапія).

6. Під час лікування, оздоровлення і реабілітації рекреантами використовуються природні лікувальні ресурси та оздоровчі властивості лісів, луків, водойм з метою відновлення своїх розумових, духовних і фізичних сил.

7. Спортивні тренування, збори та змагання мають такі різновиди: спортивний туризм (пішохідний, лижний, гірський, водний, велосипедний тощо), спортивне орієнтування, туристичні тренінги, скелелазіння та альпінізм, вітрильний спорт, каякінг, веслування, водний слалом; інші види спорту, враховуючи змішані та комплексні.

8. Любительське та спортивне рибальство охоплює вилов риби і добування водних безхребетних у визначених місцях території або об'єкта ПЗФ і може здійснюватися лише за умови, що така діяльність не суперечить цільовому призначенню території або об'єкта ПЗФ, встановленим вимогам щодо охорони, відтворення та використання їх природних комплексів та окремих об'єктів.

III. Організація рекреаційної діяльності та взаємодія з суб'єктами рекреаційної діяльності у межах території та об'єктів ПЗФ

1. Рекреаційна діяльність у межах територій та об'єктів ПЗФ організовується і здійснюється відповідно до положень про ці території та об'єкти ПЗФ та проектів їхньої організації або проектів реконструкції, якщо розроблення таких проектів передбачено Законом України «Про природно-заповідний фонд України».

2. Рекреаційна діяльність організовується установами ПЗФ або іншими землекористувачами у межах територій та об'єктів ПЗФ, які розташовані на землях, наданих їм у постійне користування або у власність, із залученням, у разі необхідності, суб'єктів рекреаційної діяльності на договірних умовах і здійснюється шляхом формування та надання рекреаційних послуг.

3. Планування рекреаційної діяльності в установах ПЗФ проводиться в рамках розроблення щорічних планів природоохоронних заходів.

4. Умови перебування рекреантів на території ПЗФ мають враховувати необхідність забезпечення мінімально можливого впливу на природні комплекси і об'єкти, визначати безпечний час (період) перебування, оптимальну кількість відвідувачів (рекреантів).

5. У разі негативного впливу на природні комплекси та об'єкти установи ПЗФ та інші землекористувачі можуть встановлювати обмеження щодо часу відвідування і кількості рекреантів у межах окремих рекреаційних ділянок, еколого-освітніх стежок, туристичних маршрутів та інших природних ділянок, продажу та/або безкоштовного поширення квитків, створення механізму попереднього бронювання/продажу рекреаційних послуг і ознайомлення з можливостями доступу до рекреаційних послуг чи ресурсів.

6. У випадку завдання шкоди природним комплексам і об'єктам або рекреаційній інфраструктурі установи ПЗФ або інші землекористувачі зменшують рекреаційне навантаження та вживають заходів для відновлення рекреаційного ресурсу.

7. Інформація щодо кожної рекреаційної ділянки установи ПЗФ повинна розміщуватися на інформаційних щитах у місцях входу (в'їзду) до ділянки і включати відомості про:

найменування установи ПЗФ та її природоохоронного науково-дослідного відділення;

назву та площу рекреаційної ділянки;

найменування суб'єкта рекреаційної діяльності, який надає послуги в межах рекреаційної ділянки, та його контактну інформацію;

рекреаційну інфраструктуру;
 платні послуги та їхню вартість;
 правила безпечної поведінки рекреантів;
 номери телефонів для звернень у випадках надзвичайних ситуацій та нещасних випадків;
 картосхему рекреаційної ділянки з позначенням окремих елементів рекреаційної інфраструктури;
 посилання на офіційний вебсайт установи ПЗФ.
 Інформація про рекреаційну ділянку також розміщується на офіційному вебсайті установи ПЗФ і, крім зазначеної інформації, додатково має включати (надавати посилання на відповідні вебсторінки):
 описи природних цінностей та особливо привабливих об'єктів у районі рекреаційної ділянки та поблизу;
 відомості про розташування найближчих транспортних розв'язок (станцій, зупинок), місць для ночівлі (готелів, мотелів, пансіонатів, санаторіїв, баз відпочинку, кемпінгів, таборів тощо) та закладів харчування;
 інформацію про можливості бронювання/придбання платних або безкоштовних послуг.

8. Плата за відвідування територій та об'єктів ПЗФ встановлюється згідно зі статтею 47 Закону України «Про природно-заповідний фонд України», а плата за надання рекреаційних послуг – відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 28 грудня 2000 року № 1913 «Про затвердження переліку платних послуг, які можуть надаватися бюджетними установами природно-заповідного фонду». У розрахунках вартості платних послуг ураховуються витрати на надання, створення та відновлення рекреаційних ресурсів.

Отримані кошти установами ПЗФ використовуються відповідно до положень про них та затверджених кошторисів і не можуть бути вилучені в дохід державного бюджету крім випадків, передбачених законом.

9. Установи ПЗФ можуть самостійно організовувати та здійснювати рекреаційну діяльність, надавати платні послуги або укладати договори про рекреаційну діяльність із суб'єктами рекреаційної діяльності.

Укладення договорів щодо тимчасового користування лісами для рекреаційних цілей здійснюється відповідно до статей 16, 18, 20, 30-33 Лісового кодексу України та Правил використання корисних властивостей лісів, затверджених наказом Міністерства аграрної політики та продовольства України від 14 серпня 2012 року № 502, зареєстрованих у Міністерстві юстиції України 05 вересня 2012 року за № 1536/21848.

Здійснення рекреаційної діяльності сторонніми суб'єктами рекреаційної діяльності у межах територій установ ПЗФ без укладення з ними договорів не допускається.

10. Суб'єкти рекреаційної діяльності в межах територій та об'єктів ПЗФ зобов'язані:

забезпечувати під час здійснення рекреаційної діяльності дотримання законодавства, санітарно-гігієнічних норм, правил пожежної безпеки;

надавати рекреантам достовірну, доступну та своєчасну інформацію про рекреаційні ресурси, послуги, програму відвідування, обслуговування та відпочинку на територіях та об'єктах ПЗФ, що відвідуються;

надавати роз'яснення рекреантам щодо їхніх прав та обов'язків, з додержання режиму територій та об'єктів ПЗФ, поведінки на/в воді, луках/степу, заболоченій місцевості, лісі, горах; інших правил особистої та колективної безпеки;

не допускати під час здійснення рекреаційних заходів псування елементів рекреаційної інфраструктури, заподіяння шкоди природним комплексам та об'єктам, забруднення і засмічення територій та водних об'єктів, здійснення самовільних рубок дерев та чагарників, пошкодження рослинного покриву, розведення вогнищ у необлаштованих місцях, іншу заборонену законодавством про охорону навколишнього природного середовища діяльність;

дотримуватись умов договорів та надавати повну і своєчасну інформацію щодо рекреаційної діяльності та кількості рекреантів установам ПЗФ.

11. Рекреаційна діяльність у межах територій та об'єктів ПЗФ може здійснюватися у рамках спільних проєктів, зокрема інвестиційних, програм і планів діяльності підприємств, установ та організацій усіх форм власності з органами виконавчої влади і органами місцевого самоврядування, громадськими та міжнародними організаціями.

**Директор Департаменту
природно-заповідного фонду
та земельних ресурсів**

Едуард АРУСТАМЯН